

Kinga Majchrzak-Ptak, *Przywracając pamięć miejscom. O badaniu i uczeniu się w działaniu w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu*, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2020, ss. 339

W 2020 roku, nakładem Wydawnictwa Naukowego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, ukazała się książka *Przywracając pamięć miejscom. O badaniu i uczeniu się w działaniu w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu*, autorstwa Kingi Majchrzak-Ptak. Pozycja ta stanowi rodzaj naukowego raportu z interdyscyplinarnego projektu edukacyjno-badawczego, realizowanego przez cztery lata w przestrzeni toruńskiego uniwersytetu, „wpisanej w szerszą perspektywę miasta”. W warstwie metodologicznej przedsięwzięcie to zostało osadzone w ramach badania w działaniu, rozpisanego na kilka faz (konceptualizacja, realizacja i obserwacja oraz analiza i interpretacja). Natomiast w odniesieniu do postawionych w owym przedsięwzięciu celów dydaktycznych była to zgodnie z przyjętymi założeniami krytyczno-emancypacyjnego paradygmatu kształcenia akademickiego przede wszystkim praca własna studentów i studentek Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, polegająca na „przywracaniu pamięci miejscom” tej uczelni.

Celem recenzowanej publikacji było m.in. ukazanie polifonicznej perspektywy teoretycznej, prowadzonej przede wszystkim na pograniczu pedagogiki i historii, dotyczącej „(nie)pamięci”, a co ważniejsze – wskazanie ścieżki metodycznej, która może stać się drogą do doskonalenia praktyki edukacyjnej. Zawarty w publikacji opis badań w działaniu i wykorzystane przez autorkę metody zbierania i analizy danych mogą bowiem nie tylko umożliwić odtworzenie i przetestowanie zaproponowanego rozwiązania, posłużenie się opisaną metodyką na własny użytek, ale także mają szansę stać się źródłem inspiracji dla wszystkich poszukujących rozwiązań w zakresie samopoznania i ewaluacji własnego toku postępowania dydaktycznego.

Książka składa się z dwóch zasadniczych części, podzielonych na sześć rozdziałów. Pierwszy z nich, swoiste wprowadzenie do problematyki, ukazuje zagadnienia wielowymiarowości pamięci oraz roli jej zasobów w procesie uczenia się. Drugi rozdział książki przedstawia zwrot paradygmatyczny, który dokonał się w naukach historycznych w drugiej połowie XX wieku, oraz jego skutki w zakresie rozumienia miejsc pamięci. W rozdziale tym autorka prześledziła również proces powstawania i rozwoju różnych modeli edukacji akademickiej oraz sformułowała tezę, że „proces dydaktyczny osadzony w krytyczno-emancypacyjnym paradygmacie kształcenia i odnoszący się do treści dotyczących miejsc pamięci może umożliwić realizację zadań wynikających z emancypacyjnej funkcji edukacji, w tym pozwolić na poszerzanie świata życia oraz przygotować do zmiany zastanego porządku”. W rozdziale trzecim autorka przybliżyła założenia metodologiczne kilkunastu projektu „Studenci wobec miejsc (nie)pamięci UMK”. W kolejnych rozdziałach badaczka, odnosząc się do pisemnych i ustnych wypowiedzi studentów uczestniczących w projekcie, przedstawiła realizację tego przedsięwzięcia, koncentrując się na ukazaniu procesów społecznych i edukacyjnych towarzyszących badaniu realizowanemu w jego ramach oraz łączących się z tymi procesami przeobrażeń, które choć przez poszczególne jednostki były doświadczane w bardzo różnym zakresie, to dotyczyły poszerzenia świata życia oraz były związane z umiejscowieniem szeregu jego elementów i ponownym ustosunkowaniem się do nich. Ostatni rozdział książki to podsumowanie badań, dostarczające czytelnikowi ważnych refleksji odnośnie do dalszych kierunków badań oraz działań, które mogą podnieść jakość procesów dydaktycznych poświęconych miejscom (żywej) pamięci. Warto podkreślić, że tekst opatrzone jest obszerną bibliografią, która oddaje aktualny stan wiedzy na temat omawianych zagadnień, oraz zdjęciami dokumentującymi przedstawione w nim działania.

W moim przekonaniu największą zaletą książki jest opisanie przystępnym językiem projektu umożliwiającego stworzenie warunków do samodzielnego podjęcia aktywności przez studentów, co jest niezwykle cenne dla każdego nauczyciela akademickiego. Prezentacja rozwiązań, których wdrażanie umożliwić może uczącym się m.in. zyskanie wrażliwości na mechanizmy, którym podlegają procesy jednostkowego i zbiorowego pamiętania i upamiętniania; ponowne ustosunkowywanie się do otaczającej ich rzeczywistości, uwzględniające takie jej cechy, jak: temporalność, kontekstualność, procesualność czy dynamiczność; zdobycie świadomości mechanizmów społecznego zniewolenia, aby następnie poddać je dekonstrukcji.

Reasumując, można stwierdzić, że recenzowana książka jest dziełem nowatorskim na polskim rynku wydawniczym. Do tej pory żaden polski badacz nie opisał z pedagogicznej perspektywy, w sposób tak szczegółowy, przestrzeni pamięci kampusu UMK i nie poruszył w swej pracy tak wielu wątków związanych z miejscami „uniwersyteckiej” pamięci.

Beata Pietkiewicz-Pareek

<https://orcid.org/0000-0001-8450-1707>

Uniwersytet Wrocławski